

moneri debeat : quod si pars innocens post repetitas episcopi monitiones, vel exhortationes nocentem recipere recusat, debet ab episcopo in monasterium detrudi ad agendam ibi poenitentiam, textu claro, cit. c. 10. h. t. in quo etiam profiteri poterit, saltem post biennium, si eam vere emendatam, post repetitas monitiones recipere nolit pars innocens. Barbosa, in cit. c. 19. h. t. et ibi Joan. Andreas, n. 2; Anchoranus, n. 2; Sanchez, lib. X. de *Matrim.* disp. 19, n. 16; Pirhing, h. t. n. 37, arg. Authen. *Sed hodie. c. ad Leg. Jul. de Adult.* Ratio est, quia si quis aliquoties monitus post biennium adhuc recusat recipere emendatam, censetur vel tacite dare licentiam, vel irrationabiliter negare, uti notant doctores citati.

32. Resp. III. Si pars innocens nocenti adulteræ facite, vel expresse dat licentiam religionem profitendi, vel ordines suscipiendi, potest nocens hac licentia licite et valide uti, etsi pars innocens adhuc sit juvenis, et in sæculo manens, votum continentiae non emittat. Sanchez, loc. cit. n. 15; Pirhing, loc. cit. n. 35, et alii. Fundamentum ac ratio est, quam supra allegavimus n. 26. Pariter potest pars adultera religionem ingredi, et in ea profiteri etiam inscia et invita parte innocente, si hæc prius religionem profitetur. Communis ac certa. Ratio patet, quia quando pars innocens professionem emittit, incapax est revocandi partem nocentem, et eidem conjugali jure cohabitandi; quod solum alias professionis obstaculum esse potest.

33. Resp. IV. Quandocumque vir ob adulterium uxoris ea invita potest religionem ingredi, potest etiam ordines sacros in sæculo quoque manens accipere; dummodo aliud non obstet impedimentum, ita contra Innocentium in c. *Veniens.* h. t. et ibi Joan. Ander. n. 4. Hostiens. n. 8 et 9. et alios docet Glossa, in c. *Constitutus.* h. t. §. *Ad gradum.* Abbas, ibid. n. 4. Navarrus, lib. IV. de *Sponsal.* consil. 23, n. 6; Sylvester, §. *Divortium.* q. 17, n. 20; Sanchez, lib. X. de *Matrim.* disp. 11, n. 16; Pirhing, h. t. n. 34. cum communiori et probabiliori aliorum, arg. cit. c. *Constitutus.* 15. h. t. Ratio est, quia postquam mulier adultera totum suum amisit jus ad virum, non est major ratio, cur ea invita possit vir profiteri religionem, et non in sæculo ordines suscipere.

34. Nec dicas disparitatem esse, quod uxor adultera post mortem viri religionem

professi possit alteri nubere, non item post mortem viri ordinibus ordinati, can. *Quia* *ant.* 10, dist. 28. et can. *Seriatim.* 14, dist. 32. Nam contra est, quod canones illi loquantur de casu, quo vir de licentia uxoris integræ suscipit sacros ordines, et non de casu, quo uxore existente adultera dictos ordines suscipit, uti bene advertit Abbas, loc. cit. Ratio diversitatis est, quia in primo casu mulier innocens consentiendo ad ordinationem, censetur se obligare ad continentiam, non autem sic in casu adulterii.

35. Resp. V. Etiam propter adulterium spirituale, si nempe una pars conjugum in hæresim labatur, vel apostasiam a fide committat, potest pars in fide vera remanens, parte spiritualiter adulterante invita religionem ingredi, vel sacros ordines suscipere, etiam postquam ad fidem veram iterum rediit pars adulterans, dummodo separatio ob adulterium spirituale auctoritate Ecclesiæ, et non propria auctoritate fiat. Glossa, in c. fin. h. t.; Pirhing, h. t. n. 39 et 40. cum communi aliorum textu, claro c. fin. h. t. ibi : « Mulier, quæ in fide permansit, potest nolente viro, qui ab infidelitate revertitur, propter quam ab eo iudicio Ecclesiæ fuerat separata, ad religionem libere convolare. » et c. *De illa.* 6. de *Divor.* ibi : « De illa, quæ viro suo labente in hæresin, ipsius consortium sine iudicio Ecclesiæ declinavit, videtur nobis, quod mulier, etc. ei, cum conversus fuerit, est reddenda, quæ etiamsi reverti noluerit, compellatur : si vero iudicio Ecclesiæ ab eo recessit, ad recipiendum eum nullatenus dicimus compellendam. »

TITULUS XXXIII

De conversione infidelium.

1. Ratio continuationis. *Conversio infidelium, quid?* — Viso de conversione conjugatorum ad religionem, sequitur præsens titulus de conversione infidelium ad veram fidem catholicam, de qua etiam cau. 28, q. 1 et 2, item cau. 32, q. 8, cau. un. Est autem hic sermo de infidelibus proprie talibus, id est illis, qui per Baptismum nunquam fuerunt subjecti Ecclesiæ, quales sunt Judæi, pagani, Saraceni, Turcæ, etc. non item hæretici, licet dici queant infideles im-

proprie tales. De horum infidelium conversione tam canonistæ, quam canones in præsentia, modica tradunt, et non nisi id examinant, quod de matrimonio, et prolibus eorum in quæstionem venire potest. Quod et nos faciemus.

2. *Si ambo conjuges infideles convertuntur, possunt et debent in matrimonio etiam cum impedimento ecclesiastico contracto permanere.* — Quæritur I. Quid Juris de matrimonio infidelium, et prolibus eorum, casu quo unus illorum, vel ambo convertuntur ad fidem? An nempe, et quando separari possint, aut debeant? Item cui proles restituenda? Resp. I. Si ambo conjuges infideles convertuntur ad fidem catholicam, possunt et debent in matrimonio prius contracto permanere, etsi cum impedimento secundum canones dirimente contraxerint, textus expressus est in c. *Gaudemus.* 8. de *Divortis*, et ibi doctores communiter. Ratio assignatur in cit. c. *Gaudemus.* videlicet, quia « Infideles constitutionibus canonicis non arctantur (quid enim ad nos secundum Apostolum de his, qui foris sunt, judicare) in favorem præsertim christianæ religionis, et fidei, a cujus perceptione per uxores se deserere timentes viri possent facile revocari fideles hujusmodi matrimonialiter copulari licite possunt, et licite manere conjuncti, cum per sacramentum Baptismi non solvantur conjugia, sed crimina dimittantur. »

3. *Si vir infidelis habet plures uxores, debet retinere primam et reliquas dimittere.* — Quod si vir infidelis plures habet uxores, debet cæteris dimissis solam primam retinere, si hæc etiam convertatur, vel saltem pacifice, et sine periculo perversionis cum converso habitare velit, arg. cit. c. *Gaudemus.* de *Divortis*, et ibi Barbosa, n. 11. Engel, h. t. n. 1. et doctores communiter. Ratio est; quia cum polygamia jure divino sit prohibita, cum sola prima verum ac validum contraxit matrimonium. Hinc etiam Barbosa cum aliis doctoribus bene infert, quod si prima nec se convertere, nec absque periculo perversionis cum converso habitare velit, non teneretur vir conversus aliquam aliam ex uxoribus habitis retinere, etsi omnes se converterent, sed posset pro libitu alteri nubere.

4. *An et quando conversus alteri nubere possit, si conjux illius non convertatur?* — Resp. II. Si unus tantum ex conjugibus infidelibus ad finem convertatur, alter vero in

infidelitate permaneat, nec amplius, vel saltem non sine perversionis periculo habitare cum converso velit, potest conversus alteri fidei nubere. Certissima apud omnes, teste Sanchez, lib. VII. *Matrim.* disp. 3 et 4. textu claro c. 7. de *Divort.* ibi : « Si alter infidelium conjugum ad fidem catholicam convertatur, altero vero nullo modo, vel non sine blasphemia divini nominis, vel ut eum pertrahat ad peccatum mortale ei cohabitare volente, qui relinquitur, ad secunda, si voluerit, vota transibit. » Advertit tamen bene Engel, h. t. n. 2. et alii, quod matrimonium non statim ipso facto dissolvatur, si unus infidelium conjugum convertitur ad finem, sed tunc primum, quando conversus ad alias nuptias actu transierit : hinc si alter conjux adhuc infidelis, antequam conversus cum alia contrahat, ad fidem quoque convertatur, huic adhærere debet, textu claro c. *Gaudemus.* 8. de *Divort.* ibi : « Quod si conversum ad fidem, et illa conversa sequatur, antequam propter causas prædictas legitimam ille ducat uxorem, eam recipere compellitur, » et ibi Glossa §. *Compelletur.*

5. Utrum autem conversus cum infidele habitare possit, et debeat, vel alteri nubere valeat, casu quo alter conjux ad fidem se convertere quidem renuit, cum converso vero pacifice, et absque ullo perversionis aut peccati periculo habitare parata est, gravissima est controversia inter doctores, ut videre est apud Sanchez, loc. cit. quam controversiam, sicut et reliqua de matrimonio infidelium, necnon hæreticorum examinabimus in lib. IV. Interea.

6. *Proles doli incapax conjugum conservo educanda traditur, etsi minor triennio. Prolem usque ad triennium mater, post triennium pater alere de jure debet.* — Resp. III. Si conjuges infideles habent unam vel plures proles, et unus eorum convertatur ad fidem, eidem, sive pater sive mater sit, restitui debet proles doli adhuc incapax. Sanchez, lib. VII. de *Matrim.* disp. 37, n. 16; Barbosa, in c. fin. h. t. n. 14. cum communi et certa aliorum, textu expresso, can. *Judæi.* 10, cau. 28, q. 1, et cit. c. fin. h. t. n. 14, ubi inter alias etiam hæc ratio assignatur; quia ita exigit favor Religionis. « Nam summam esse rationem, qua pro religione facit, » dicitur I. *Sunt personæ ff. de Religios. et sumptib. fun.* Nec refert, an minor vel major sit triennio proles; quia licet alias attento jure proles minor triennio apud matrem, et ma-

ior triennio apud patrem educari debeat, arg. 1. *Nec filium c. de Patria potestat.* ubi Glossa propterea illos versiculos ponit :

Mater alit puerum trimum; trimoque minorem :
Majorem vero pascere patris erit.

Tamen id fallit in casu conclusionis ob favorem religionis, uti bene observat Glossa fin. cit. c. fin. h. 4.; Barbosa, loc. cit.; Sanchez, loc. cit. n. 16. et alii.

7. *Proles doli capax non potest cogi, ut conversum sequatur. Ad fidem nullus est cogendus invitus.* — Dicitur tamen notanter « si doli adhuc sit incapax, » quia si doli et rationis jam capax est proles, ejus libertati relinquitur, an conversum, vel infidelem parentem sequi velit, uti loc. cit. bene docet Sanchez. Ratio est; quia « ad fidem nullus cogendus est invitus, » ut can. *Ad fidem.* 33. cau. 23. q. 5. dicitur, quod etiam statutum fuit in concilio Toletano. 4. cap. lvi. relato, can. *de Judæis.* 5. dist. 45. ibi : « De Judæis autem præcipit sacra synodus, nemini deinceps ad credendum vim inferri. » Ratio subjungitur : « Cui enim vult Deus miseretur, et quem vult indurat; non enim tales inviti salvandi sunt, sed volentes, ut integra sit forma justitiæ. » In dubio tamen, an proles rationis capax sit, pro favore religionis judicandum, consequenter proles parenti converso restituenda est. Sanchez, loc. cit. Sa. 7. *Matrimonium*, et alii, quia summa est ratio, quæ facit pro Religione, cit. 1. *Sunt personæ, ff. de Relig. et sumptib. fun.* Refert etiam Barbosa, loc. cit. n. 11. ex Azorio iniqua, et nefanda esse pacta illa, vi quorum proles masculæ patri, matri vero fœmellæ in sua fide educandæ relinquantur, etsi sint hæretici. Verum de hoc plura, lib. IV. (ADNOTATIO XIII.)

TITULUS XXXIV.

De voto, et voti redemptione.

1. *De voto remissive.* — Quamvis materia hujus tituli sit etiam canonica, prout patet ex præsentis rubrica, nihilominus quia theologo tam scholastico, quam morales copiose et exacte de ea tractant (de quo etiam in *Theologia nostra Morali*, tr. VI, dist. 3.) hinc fusiores tractatum theologo relinquentes, more aliorum canonistarum nos ea tantum

hic examinabimus, quæ magis pro foro canonico esse videbuntur. Supposito quid, et quotuplex sit Votum, ac quomodo obliget.

2. *Hæres tenetur ad vota defuncti realia.* — Quæritur I. An hæres teneatur exequi vota defunctorum? Resp. I. Affirmative, si vota sunt realia. Abbas, in c. *Licet.* 6. h. t. et ibi Barbosa, n. 6; Pirhing, h. t. n. 12; Engel, h. t. n. 17; Sanchez, lib. IV. *Moral.* cap. xv. a. n. 25. cum communi aliorum, arg. c. *Ex parte.* 18. de *Censibus*, ubi dicitur successores teneri ad onera realia antecessorum, et c. *Licet.* h. t. l. 2. ff. de *Publicit.* ubi in fine ita habetur : « Qui decimam partem bonorum vovit, si discesserit, ante sepositionem, hæres illius hæreditario nomine obstrictus est; voti enim obligatio (intellige realis) ad hæredes transire constat. » Ratio est, tum quia « res transit cum onere suo » per juris vulgaria; tum quia juxta dicta supra de *Testam.* hæres ad eundem hæreditatem tacite se obligat ad cuncta debita et onera realia defuncti, consequenter ex contractu quem tacite inicit, sicque ex justitia (non item ex religione) obligatur. Notant tamen doctores citati, præsertim Sanchez, Pirhing, quod ultra vires hæreditatis obligatio hæc se non extendat, consequenter si defunctus ducentos vovit, et massa hæreditaria solum in centum consistit, non nisi ad centum obligabitur. Limitat etiam Barbosa conclusionem in hærede necessario, utpote qui saltem in legitima jure naturæ sibi debita (juxta dicta tit. de *Testam.*) onere aliquo gravari non potest.

3. *Et mixta quoad partem realem.* — Resp. II. Pariter tenetur hæres ad vota defuncti mixta quoad partem realem, si hæc a personali separari, et independentem ab illa impleri potest : ut si v. g. defunctus vovit peregrinari ad domum Lauretanam, et ibi centum offerre florenos, tenetur hæres ad mittendos centum florenos, licet non teneatur ad peregrinationem, utpote actionem personalem. Barbosam, in c. *Licet.* 6. h. t. et ibi Abbas, Sanchez, loc. cit.; Pirhing, loc. cit.; Engel, loc. cit. et communis aliorum, arg. cit. c. *Licet.* 6. h. t. tum juribus, et ratione pro conclusione præcedenti allegatis.

4. *Non item ad vota personalia.* — Resp. III. Ad vota mere personalia defuncti, v. g. jejunia, peregrinationes, orationes, mortificationes corporales, etc. hæres non tenetur, nisi ad eadem se specialiter obligent.

Ita citati doctores cum communi, et certaliorum. Ratio est, tum quia nullo jure obligatio solvendi vota personalia imponitur hæredibus; tum quia natura voti personalis exigit actionem personalem ipsius voventis, quæ actio, quia post mortem voventis haberi amplius non potest, nullam sui executionem, utpote impossibilem requirit. Hinc etiam docent et communiter, quod neque existente in vivis votum illius personale per alium impleri, et obligationi ejus satisfieri queat. Quamvis laudabilis ac pia sit consuetudo aliorum, qui, dum vota personalia per se exequi amplius nequeunt, ea per alios adimpleri curant.

5. *Nisi specialiter ad ea se obliget.* — Nec obstat conclusioni c. *Licet.* 6. h. t. ubi Papa mandat, votum mixtum etiam quoad partem personalem adimpleri. Nam contra est; quod hoc mandaverit Pontifex non vi voti, sed quia ad eam partem specialiter se obligarit filius hæres, uti patet legenti textum, ibi : « Quod cum pater tuus voverit Domino, etc. et tu, te id adimpleturum sine dilatione promissisti, etc. mandamus, ut exequaris. » Hinc notanter in conclusione diximus : « Nisi ad eadem se specialiter obligent. »

6. *Pœna hæredis debito tempore non solventis vota defuncti.* — Resp. IV. Si hæres vota defuncti, ad quæ tenetur, intra annum, postquam fuit monitus, non exequitur, privandus est omni commodo hæreditario, arg. Auch. *Hoc amplius C. de Fideicom.* et novell. 1. cap. i. § 1. juncto c. 3 et 6. de *Testament.* vide de hoc, quæ diximus supra tit. XXVI. de *Testam.* § 23. n. 794.

7. *Redemptio voti, quid, et quotuplex?* — Quæritur II. Quid sit redemptio voti, et quomodo fieri queat? Resp. Quamvis stricte loquendo redemptio voti fiat, quando obligatio voti personalis transfertur in opus reale, eleemosynam, v. g. vel ædificationem pii loci, uti bene observat Sanchez, lib. IV. *Moral.* cap. xxiv. n. 1; Sylvester, 7. *Votum.* 4. q. 1. ad fin.; Lessius, lib. II. cap. xl. dub. 11, arg. c. 1, h. t.; tamen etiam secundum alios redemptio voti (quæ est secunda pars rubricæ) aliud non est, quam liberatio a voto nondum soluto, ita ut ille a voto redimi dicatur, qui ab illo solvendo liberatur. Quod fieri potest quatuoruplex modo : videlicet I. irritatione voti; II. commutatione illius; III. dispensatione; IV. deficientia aut immutatione materiæ seu objecti : sicut etiam deficiente conditione, vel tempore, casu quo votum est

temporale, aut conditionale. Communis, patetque ex sequentibus.

8. *Irritatio voti quid, et a quo fieri possit?* — Quæritur III. Quid sit irritatio voti, et a quo fieri possit? Resp. I. Irritatio voti est ablatio obligationis ejusdem facta per talem, qui potestatem in voventem, vel in materiam voti habet. Hinc omnis et solus ille irritare potest vota, qui præfata potestate gaudet. Sanchez, loc. cit.; Sporer, tr. III. *secundum præceptum Decalogi*, cap. iii. sect. 2. n. 12; divus Thomas, 2. 2. q. 88. et 89. et communis aliorum. Nec requiritur ad eam alia causa, quam sola voluntas irritantis, arg. can. *Puella.* 2. cau. 20; q. 2, et can. *Manifestum.* 11, cau. 33, q. 5, et docent doctores communiter. Ratio est, quia, cum Deus non acceptet vota in præjudicium tertii, vota quæ sub potestate aliorum existunt, semper hanc tacitam conditionem habent : « Nisi is, sub cujus potestate ago, vel voti materia existit, contradicat, vel quandiu non contradicit. »

9. *Superiores regulares irritare possunt subditorum vota omnia.* — Infertur I. Quod superiores regulares, etiam moniales irritare possint omnia et singula vota suorum subditorum. Doctores citati cum communissima aliorum, præter jura et rationes in conclusione allatas, facit etiam can. 2. cau. 10. q. 4. ibi : « Monacho non licet votum vovere sine consensu abbatis sui, si autem voverit, frangendum erit. » Ratio est, quia ob votum obedientiæ religiosus in omnibus aliis est subjectus Prælato suo; ac ejus « arbitrium non ex sua, cum velle et nolle non habeat, sed ex vice illius, quem vice Dei supra caput suum posuit, et cujus imperio se subjecit, voluntate dependet, » ut dicitur c. *Si Religiosus. de Elect.* in 6.

10. *Etiam illa, ad quorum materiam alias religiosus tenetur.* — Extenditur conclusio etiam ad vota talium actionum, ad quas quis alias de jure divino, vel naturali tenetur, v. g. ad votum non mentiendi, non se jactandi, otiose nil loquendi, prout contra Cajetanum, et Tamburinum probabilissime docet Sporer, loc. cit. n. 16; Sanchez, Layman, Suarez, Navarrus, et communis aliorum. Ratio est, quia licet superior non possit talis materiæ obligationem ex jure divino, Ecclesiæ, vel regulæ præcepto descendentem tollere, potest tamen impedire, ne subditus suus novam obligationem sibi imponat, et eam tollere, si imposuit; eo quod « velle et nolle